

# L'alliberament de Sant Pol per part de les tropes del coronel Ermengol Amill i les conseqüències per Sant Pol, Canet i pobles del rodal

Entre el 30 i 31 de gener del 1714  
i el 16 de febrer de 1714

Sergi Alcalde i Vilà  
Centre d'Estudis Canetencs

*Memoirs of the exile of Miquel Moll i Escarpenter (7)  
Family reunionsdfasjdlfkajsdklfjasñldkjfalskdjf*

Aquest article analitza les dades documentals sobre el desembarcament de les tropes del Coronel Ermengol Amill per tal d'alliberar l'estratègica població de Sant Pol de Mar a finals del gener de 1714, i la recuperació contundent de la població per part de les tropes borbòniques a principis de febrer del mateix any. Això va tenir conseqüències greus degut a la repressió de Sant Pol com a les poblacions limítrofs de Canet, Arenys i Sant Cebrià de Vallalta.

**Paraules Clau:** Ermengol Amill i Moliner, Coronel Amill, Antoni Desvalls i de Vergós, Marquès del Poal, Canet de Mar, Sant Pol de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Arenys de Mar, Consell de Cent, Regiment de fusellers de muntanya núm. 1, Regiment Sant Raimon de Penyafort, crema de Sant Pol, Sergent Bernat Faig, Francesc Gelat, Francesc Bellsollell.

Aquest article no pretén explicar la totalitat dels fets esdevinguts a la nostra vila i les poblacions veïnes durant la Guerra de Successió, atès que caldria un estudi previ de molta més envergadura i el resultat segurament seria massa extens per una publicació com la nostra.

He cregut convenient que, atesa la proximitat dels fets, la seva transcendència i la contribució de la nostra vila en aquells esdeveniments, valia la pena centrar-me únicament en un espai de temps que no sobrepassà la vintena de dies: del 30 de gener del

*Aquest article analitza les dades documentals sobre el desembarcament de les tropes del Coronel Armengol Amill per tal d'alliberar l'estratègica població de Sant Pol de Mar a finals del gener de 1714, i la recuperació contundent de la població per part de les tropes borbòniques a principis de febrer del mateix any. Això va tenir conseqüències greus degut a la repressió de Sant Pol com per les poblacions limítrofes de Canet, Arenys i Sant Cebrià de Vallalta.*

**Paraules Clau:** Ermengol Amill i Moliner, Coronel Amill, Antoni Desvalls i de Vergós, Marquès del Poal, Canet de Mar, Sant Pol de Mar, Sant Cebrià de Vallalta, Arenys de Mar, Consell de Cent, Regiment de fusellers de muntanya n° 1, Regiment Sant Raimón de Penyafort, crema de Sant Pol, Sergent Bernat Faig, Francesc Gelat, Francesc Bellsollell.

1714 al 16 de febrer del mateix any. Es tracta de molt pocs dies però que van marcar decisivament la història i la vida de la gent del nostre rodal.

És comú als pobles estudiats localitzar-hi la presència dels diversos regiments i destacaments militaritzats d'ambdós bàndols, tant de les tropes francoespanyoles com de les partidàries de la causa austríaca. Canet no n'és una excepció i, en aquest mateix butlletí del Sot de l'Aubó, en publiquem les dades que figuren en els registres parroquials i en les inscripcions dels llibres del Consell Municipal. Aquesta diversitat d'anecdòtari, en ocasions

complica l'estudi dels fets, però mostra la diària mobilitat de les forces amb conquestes i pèrdues constants de les poblacions estudiades.

Tota la documentació disponible demostra que, des de mitjans del 1713, la rodalia de Canet va estar permanentment controlada per les tropes «borbòniques». La veïna població de Sant Pol, gràcies a la seva morfologia geogràfica accidentada (un grau ampli de la riera de Vallalta proper a la Vila, que en aquell temps no solament estava inundat sinó que era idoni per al fondeig i resguard de les embarcacions, així com una distribució de la població centrada en un únic turó fàcil de defensar). Sant Pol es va convertir en un enclau estratègic de gran importància militar. A finals del 1713 Barcelona ja havia començat a ser assetjada, i el Consell de Cent i la «Junta de Braços militars» varen començar a projectar les estratègies que calia dur a terme. Així gran nombre de destacaments catalans sota el comandament del Marquès del Poal<sup>1</sup> es van desplegar per intentar un últim esforç d'alliberament de part de les regions catalanes ocupades per les tropes borbòniques. Es van enviar oficials a diferents zones: Moragues a Tremp i la Seu d'Urgell, Puig a Arbúcies, Vila a Berga, Manresa i Cardona, Sanjuán a Martorell i Igualada, Brichefus i Busquets a Castellterçol i Centelles, Vidal a la Ribera d'Ebre i a les muntanyes de Prades, Falset i fins a Balaguer, Arniges a la Conca de Barberà i Montagut, Molins al Penedès, i Segimon Torres acompanyat d'Ermengol Amill com a forces de suport.

Atesa la importància de Sant Pol, es va decidir enviar el Regiment de Fusellers de Muntanya núm. 1, anomenat «Regiment de Sant Raimón de Penyafort»<sup>2</sup>, compost per 8 companyies de 60 homes cadascuna, és a dir, un nombre de 500 homes sota la reconeguda autoritat del Coronel Ermengol Amill i Moliner<sup>3</sup>.

Per fer efectiva l'estratègia i evitar enfrontaments pel camí, sobretot la zona pròxima a Mataró, i evitar els corresponents tocs d'alerta, es va prendre la decisió de traslladar el volum del contingent per mar perquè d'aquesta manera també es reforçava l'espai de la nostra costa. Aquestes tropes segurament es van embarcar de nit a Barcelona per tal de minimitzar el risc que es veïés com sortia la comitiva de barques. El fet és que el contingent va arribar entre Canet i Arenys, a la platja del Cabaió, a mitja tarda del 30 de gener (que sabem que s'esqueia en dimarts). Gràcies a les dades dels registres parroquials i, sobretot, a la carta que es conserva a l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona, escrita de pròpia mà pel Coronel Amill, donant noves al Consell de Cent, podem analitzar l'evolució d'aquells dies en la mesura i a partir de les dades que aquesta ens facilita.

Abans de transcriure la missiva, hom podria pensar per què Amill va desembarcar entre Arenys i Canet si la intenció era assetjar Sant Pol... El coronel Amill sabia que la població de Canet es trobava sota bandera austriacista i, per tant, el fet de desembarcar cert nombre d'efectius no seria toc d'alarma pels borbònics, i també com a bon estratègia militar que

era, sabia que si desembarcava massa a prop de Sant Pol es podia perdre l'efecte sorpresa, provocant que sortís algun emissari de la vila a cercar ajut, en direcció a Calella i/o Blanes.

I és que, en aquells dies l'agitació va ser constant, veiem per exemple algunes de les inscripcions d'òbits de les poblacions del nostre entorn (obviem les de Canet perquè ha estat estudiat en d'altres articles d'aquesta publicació):

A la població de Sant Cebrià de Vallalta:

*«Teresa Casalins: Als vint y sinch de gener del any mil set cents catorze fonch enterrat en lo cementiri de la parroquial Iglesia de Snt Ciprià de Vallalta lo cadaver de Teresa Casalins, viuda deixada del q<sup>d</sup>am Jaume Casalins, la qual morí de mort violenta y així nos fou a temps [de rebre] sagrament algun, y se li feren los oficios de enterro y aixida, novenal y cap d'any ab asistencia de vuit sacerdots del que fas fer jo Fermí Pons prevere y Rector de dita Iglesia».*

A la població d'Arenys de Mar:

*«Antoni Mons: Als diset de Janer de mil set cents y catorze en la Iglesia de Snta Maria de Arenys, Bisbat de Gerona, se han celebrat dos oficios de cos present per la anima de Antoni Mons, traginer de la present Vila el qual morí a les cercanías de Arbucias anant ab las tropas del Rey Nostre Senyor, y foren officis de quatre sous ab asistencia de onze preveres, un beneficiat y el mestre».*

*«Isidro Vilar: Als diset de Janer de mil set cents y catorze, en la Iglesia de Santa Maria de Arenys, Bisbat de Gerona, se han celebrat los oficios de Cos present de caritat deu sous ab asistencia de onze preveres, un beneficiat i el mestre, per la ànima de Isidro Vilar traginer, el qual morí a las cercanías de Arbucias anant ab las tropas del Rey Nostre Senyor».*

A la població de Sant Pol de Mar:

*«Home micalet: Item al primer de Juny de 1713 es estat enterrat en lo cementiri de la parroquia de Snt Jaume de Snt Pol lo cadáver de un home micalet que se percep esser de Snt Feliu de Guixols, bisbat de Girona, lo mal trovaren mort y enterrat cerca del mar, en un lloch anomenat la Murtra».*

Transcrivim tot seguit la carta que Ermengol Amill va enviar al Consell de Cent el 31 de gener de 1714, l'original de la qual està dipositada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Ref. 04/1B.X-126):

*«Señores;*

*Día 30 de este, a las cinco de la tarde, con poca diferencia, llegamos a tomar tierra, hallando la gente de ella con bastante calor y alboroto, a tiempo que el enemigo había fornido las torres de San Pol, de Canet y Areñs, desembarcando sin la menor intermisión entre Canet y Areñs, habiendo llegado a este último lugar 800 de los enemigos que, a la noticia de haber llegado con mi destacamento, se*



*retiraron a Mataró, según noticias más ciertas, después de haber tenido su disposición de consenso: Y considerando que el fin principal se fundará en asegurar el deseo de estos pueblos, en asegurarme de los parajes que el enemigo hacía su confianza, después de prevenir las avenidas, me eché sobre San Pol, a la media noche, y después de algún fuego, procuré estrecharles de calidad, que habiendo quedado herido el Comandante, que es un Capitán, cuatro tenientes, los dos heridos, con dos sargentos, se rindieron, hoy a las siete de la mañana prisioneros de Guerra, con un Cadete y 23 soldados valones, y de ellos dos heridos. Y remito con el retorno de las embarcaciones, y asimismo un Capitán y 13 soldados, que los paisanos habían tomado prisioneros en este lugar antecedentemente.*

*Pongo en noticia de Vuestra Excelencia como esta noche uno de los Pincos tomaron un Ganguil con cuatro Lautes que pasaban a Mataró, y venían de la Escala, cargados el Pinco, de diferentes pertrechos, como los Lautes de Harina, y Cevada, que inmediatamente se han remitido y no dudo habrán ya llegado a esa Capital.*

*Para asegurar la importancia de estos parajes, me ha parecido, reparar este Lugar, fortificándolo con 100 hombres de mi destacamento, que con la gente de este pueblo, quedará bien resguardado, y asegurado, para poder pasar a ejecutar lo mismo en Canet y Areñs, con lo restante, y oponerme a los designios del enemigo. Para este efecto procuro se haga bizcocho con provisión de vino, y demás necesario para su manutención, no dudando que el Excelentísimo y Fidelísimo Consistorio dará las providencias de mayor congruencia, como que Vuestra Excelencia lo esforzará igualmente, siendo mi ánimo de complacer en todo a Vuestra Excelencia y sacrificarme en cuanto conduzca de la mayor importancia del servicio de la Patria, y de los Excelentísimos Comunes.*

*Los Sometenes de los lugares, enteramente no han tomado las armas, sino algunos por más señalados, y no es según se voceaba por esa Ciudad, desconfiando algunos de esta mi llegada, no obstante que va acudiendo alguna gente de sequito que tendrán cerca de 200 hombres, no dudando que si hay medios, a fin de no atropellar el país, irá tomando cuerpo la importancia de esta empresa.*

*La diligencia de la leña y carbón he procurado pudiendo asegurar a Vuestra Excelencia que por estos parajes no se encuentra, no obstante, de que he tirado algunas líneas para poderla conseguir por otros, que lográndolo ejecutaré la remesa con las embarcaciones si me vinieren las provisiones, y disposiciones de esa Capital. Vuestra Excelencia quede asegurado de que en este paraje nos mantendremos con seguridad, procurando reducir los Lugares de estas comarcas a la obediencia.*

*Esta tarde despacho propio al Señor Marqués del Poal, dándole aviso de mi arribo, juntamente la forma que habemos de tener para nuestra correspondencia y comunicación, procurándonos dar la mano en todo*

*y de lo que ocurriere, no omitiré dar partida a Vuestra Excelencia, a cuya obediencia, preceptos y servicio quedo como debo.*

*Dios Guarde a Vuestra Excelencia los Mejores Días que después en su Mayor Grandeza. San Pol a 31 de Enero de 1714».*

Nota al marge:

*«Señores Excelentísimos, después de escrita esta, me llega la carta de Vuestra Excelencia de 30, y quedo con la inteligencia de cuanto en ella me previene. No puedo dejar de representar a Vuestra Excelencia que sería muy conveniente para la seguridad de estas costas, hasta Rosas, que las fragatas estuviesen por estos parajes, consiguiéndose con ellas reducir con mayor facilidad las obediencias de los Lugares marítimos, que aseguro, serán de suma importancia. Así para sorprender las embarcaciones enemigas que pasan a Mataró, por ser paso indefectible como para asegurar la correspondencia de esa Capital.*

*Dn. Armengol Amill».*

Com es pot apreciar, a la zona d'Arenys, hi havia un cert contingent borbònic que Amill el xifrà en 800 homes, els quals, insòlitàment atemorits van refugiar-se a Mataró; resulta estrany si es té en compte que Amill només tenia 500 efectius i els borbònics 800. També ho és que amb un contingent així no s'haguessin oposat al desembarcament d'Amill i la seva tropa al Cavaió. En absència de més dades fidedignes farem cas al Coronel. Aquest tampoc no especifica la zona on desembarcà, i l'anomena «entre Canet y Areñs». Les fonts orals sempre havien assenyalat que va ser a la platja del Cavaió, una platja oberta d'una gran extensió i una certa profunditat d'aigua fins arran de costa i per tant un bon lloc per posar els seus efectius a terra en poc temps i tenir-los disponibles. Segons una notícia publicada pel Doctor Marià Serra a *La Costa de Llevant*, el metge afirma que tenia coneixement que, efectivament, l'amorrotge es va realitzar al Cavaió, i insistia que la zona ja era terme de Canet, atès que es tractava de terrenys propietat dels seus avantpassats [Clausell], i per tant havia de ser en zona canetenca amb tota seguretat. Deixant de banda la controvèrsia de si va ser en un o altra costat del rial de «ca l'Alero», del text sembla que se'n desprèn que els de Canet van rebre el regiment de Sant Ramon de Penyafort amb entusiasme.

Segurament el trajecte que van seguir va ser el camí de Sant Cebrià, és a dir, passant per Can Niella, fins a Can Puig de Cruanyes i, ja en terme santcebríanenc, a la zona pròxima a Can Plana, devien dirigir-se riera avall fins arribar al grau de Sant Pol per a iniciar l'atac.

Explica que va ser de nit, pels volts de les 12, mostrant altra vegada la perspicàcia estratègica i l'efecte sorpresa que caracteritzava a Amill. Van començar l'atac contra Sant Pol a mitja nit i aquest no va finalitzar fins a les 7 del matí del dimecres 31 de gener. De l'intercanvi de projectils, en va resultar ferit el Comandant borbònic, que tenia el rang de

capità, i això va contribuir decisivament en la rendició de la plaça.

Sabem per la crònica que a Sant Pol, hi havia una part de la població civil mentre l'altra havia marxat per tots els mitjans possibles<sup>4</sup>. Com a destacament borbònic, a Sant Pol hi havia un cap de comandament amb rang de capità, quatre tinentes, 2 sergents, 1 cadet i 23 soldats. A més a més, durant el combat, la població civil es va llançar al carrer i va intervenir a favor dels austriacistes i varen capturar un capità i 13 soldats.

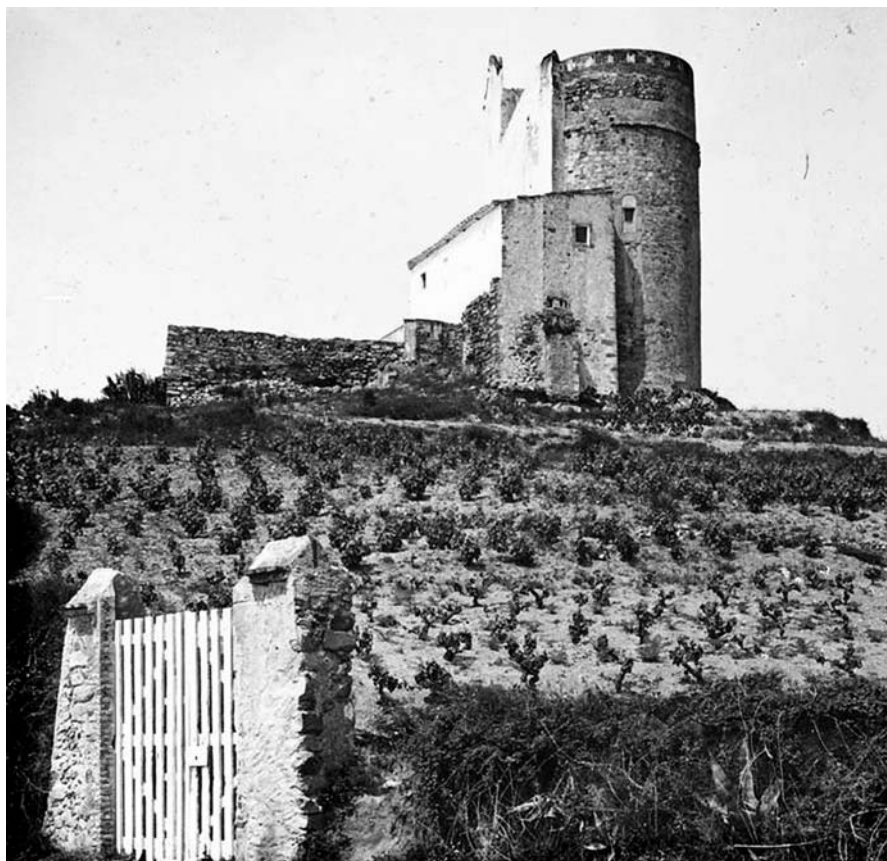
Per mantenir la zona sota control, Amill determina que deixaria part del destacament de voluntaris ajudats per la gent de l'indret i demana que el Consell envii provisions per a mantenir la tropa. Segurament Amill es va adonar que les poblacions

costeres, després d'anys i anys de pas de tropes -no només borbòniques i que segons els escrits del Consell sempre eren les més abusives-, sinó també d'ambdós bàndols, amb la corresponent càrrega pels vilatans de mantenir i allotjar els militars, la qual cosa posa de manifest que aquesta població es trobava en un estat de gran penúria econòmica, alimentària i no cal dir-ho, també psicològica.

Gràcies a la correspondència amb el Marquès del Poal, sabem que Amill amb el gruix de les seves tropes (deixant-ne part a Sant Pol) es va dirigir a Arbúcies, indret que, com hem pogut veure en els òbits transcrits d'abans del desembarcament havia estat una zona molt bel·ligerant.

Lamentablement no tot va ser com es podia imaginar. Les tropes borbòniques de seguida van realitzar una contraofensiva per tal de recuperar Sant Pol. Van trametre un gran destacament que va començar l'atac el 12 de febrer del 1714. Les tropes partidàries de Felip V van realitzar aquesta ofensiva per terra i per mar, i van afegir-s'hi reforços provinents del setge de Barcelona. En total sumaven més de 3200 homes, 800 cavalls, 2 galeres i 2 fragates. Contra el centenar i escaig d'austriacistes i homes de la terra que s'havien fet forts a l'entorn de l'església parroquial i el nucli elevat del poble. El «Setge de Sant Pol» va durar més de 26 hores, els atrinxerats van resistir heroicament, però la gran superioritat de les forces atacants els va fer finalment capitular. El Comandant de la resistència santpolenca era el Sergent Major Bernat Faig, que va ser pres juntament amb la resta de la tropa.

Com a represàlia, i en un atac de supèrbia, els



Part del monestir de Sant Pol, a inics del segle XX (Arxiu Memòria Digital de Catalunya)

borbònics van obligar als seus habitants a abandonar la població (la gent que encara hi restava òbviament, tots ells dones, infants i ancians). Seguidament van calar foc a les cases de manera indiscriminada, per tal de menysprear i vexar encara més els ànims dels santpolencs.

També van destruir les campanes per tal d'evitar que es pogués tocar a «sometent» per defensar la vila. Fet que causà la història de la impossibilitat de tocar les hores, i per tant l'expressió de «Sant Pol quina hora és?», expressió de burla que segons sembla van proferir els soldats borbònics.

D'aquella nefasta jornada, sabem que a Sant Pol, molt possiblement la gent volia plantar cara als soldats per evitar que els cremessin la casa i les seves possessions, va haver-hi alguna baixa civil que es transcriu al llibre d'òbits i amb la curiositat que, en alguns dels casos, els oficis de difunts es fan a Sant Cebrià, la qual cosa sembla demostrar que l'església de Sant Jaume també va ser cremada en l'incendi de la població:

«Pau Bres: Item als setze de febrer del any mil set cents y catorze es estat enterrat en lo cementiri de la Iglesia de Snt Jaume de Snt Pol lo cadáver de Pau Bres traginer, no rebé algun [cap] sagrament perque lo mataren repentinament ab tres escopetadas dins sa casa, se li han celebrat los officis de enterro y eixida lo dia 19 de novembre de 1715. Amb la intervenció de sis preveres y lo mestre. Caritat per sacerdot 1LL 9&, lo mestre 10&».

«Antoni Ramon: Item als setse de febrer de dit any 1714 es estat enterrat en lo cementiri de la Iglesia de Snt Jaume de Snt Pol lo cadáver de Antoni



*Ramón. Rebé los sacraments de penitencia y extremaunción. Morí de una escopetada feu testament en poder del discret Bernat Nualart notari de Canet. Se li celebraren los ofícis de enterro, eixida, novenal y cap de any en Snt Ciprià de Vallalta dia 17 de març de dit any 1714 ab assistència de quatre sacerdots, caritat 3LL per quiscun sacerdot».*

La magna organització borbònica per a reconquerir Sant Pol, no només va afectar aquell indret, sinó que també es van veure afectades les poblacions veïnes de Canet, Arenys i Sant Cebrià, amb baixes mortals, i en el cas de Canet amb la inutilització de la Torre de Mar, o del Consell: lloc on acostumaven a reunir-se els Jurats i Consellers de la Universitat canetenca.

A Sant Cebrià de Vallalta trobem l'òbit següent:

*«Llorenç Pons: Als dos de febrer del any mil set cents y catorce fonch enterrat en lo cementiri de la parroquial iglesia de Snt Ciprià de Vallalta lo cadáver de Llorenç Pons natural de Snt Salvador de Breda, de la Companyia de Dn. Armengol Amill Coronel de fusilers, sols rebé los sacraments de penitència y extremaunción y no se li feren ninguns ofícis del que fas fer jo Fermí Pons, Pvre i Rector de dita Iglesia».*

*A Canet els òbits, ambdós del 16 de febrer d'aquell 1714:*

*«Un soldat o mariner ... home lo nom del qual se ignora, qui se desembarcà d'una fragata de les de Barcelona, morí de mort violenta», i «Pacià de Barcelona, mariner de una fragata de Barcelona que morí devant lo siti de Sant Pol, lo qual mariner se deia Pacià segons relació morí de mort violenta».*

*I en relació amb la Torre del Consell, sabem que la setmana del 16 de febrer es trobava ocupada per les tropes borbòniques, i el juny de 1716 el seu estat era de ruïna.*

*«Die 16 de febrer 1714: Convocat y congregats los Jurats y Consell de la Vila de Canet a la Sala de Joan Pau Veya y Medir Jurat en ordre segon de la vila, per estar la Torra hont se acostuma tenir los demés Consells, ocupada de una Guarnició que hi ha del Rey nostre Senyor Philip V que Deu Guardi....»*

*«Als dia 20 de juny de 1716: Convocat y congregat lo Consell y Jurats en lo estudi de Francesch Ferrer, altre dels Jurats. Estan demolida la torra o lloch ahont se acostumava a tenir los Consells, essent Jurat Francesch Ferrer, apotecari en ordre primer, Bernat en ordre segon, detingut de malaltia en lo lliit, Jaume Passi en ordre tercer....»*

De la transcripció de les anotacions i cartes d'Antoni Desvalls (Marquès del Poal) n'hem extret aquestes línies referents a la presa de Sant Pol:

*«Casa de Marfà dia 7 de febrer de 1714 - Antoni Desvalls Marquès del Poal»*

*«..... Tenia jo l'avís de D. Armengol de com se trobava a Arbúcies havent deixat en Sant Pol 100 homes amb son Sargent Major i luego li maní tragés dita guardia per considerarla arriscada i ésser més important unir, com los enemics, nostres forces i que passés a ocupar lo Congost que jo ocuparia Collsuspina i atacarien en la plana l'enemic ahont sense dificultat s'havia de prerdre prevenint lo pas*



La Torre del Consell de Canet va ser utilitzada com a caserna de les tropes borbòniques (CEC)

*de Viladrau....»*

*«..... D. Armengol crec es passat a socórrer al seu Sargent Major a Sant Pol (crec ja estava sitiado) sen perdre lo Congost com li ordení i D. Anton Puig passà en sa companyia segons m'escriu, que per haver-se separat de la cavalleria acertà a encontra-lo i me demanava lo socorrís amb 100 cavalls, però reconeixent ésser de major importància aquí, torní resposta que s'incorporeessin a mi, avisats als de Sant Pol que ho abandonessin, sinó tot ho aventuràvem, que es quant puc informar a V. E. del estat de l'enemic i sis forces sens les guarnicions de Vic, Berga, Manresa y Solsona. Est destacament té en contínua confusió tota aquesta terra, però amb tot, sos naturals se troben animosos i més forts quan més cremats....»*

Per tant, podem deduir que Amill intentà baixar des d'Arbúcies per ajudar a Sant Pol, però davant la pèrdua inevitable, i el gran nombre de baixes que comportaria recuperar-lo, es va deixar a la seva sort i els resistents varen haver de capitular i lliurar-lo.

Finalment cal anotar que, al Maresme escara es conserven documents manuscrits de gent civil, normalment propietaris agrícoles amb cert nivell educatiu que portaven diaris i feien anotacions periòdiques del que anava esdevenint. En són uns bons exemples els dietaris de Francesc Bellsollell de Can Bellsollell de la Torre a Arenys de Munt, que va deixar constància escrita del pas de tropes borbòniques de Sant Celoni cap a Sant Pol:

*« En Sant Pol, lo dia de Santa Eulàlia 12 de febrer de 1714», a on hi havia quedat cosa de seixanta homes dels d'en Ermengol, al cap de vint-i-quatre hores se rendiren presoners de guerra, a on hi anaren també dos galeres de part d'Espanya que havien vingut ab una partida de vaixells que havien llogat.*

*Portaren una partida de gent i pertretxos de guerra. Lo mateix dia que los d'assí se n'anaren de Sant Pol, los de Sant Celoni també hi anaren passant per Vallgorguina, dret al Collsacreu, després per la Plana de les Bruixes, dret a casa d'en Maresma; i per Sant Iscle, a on saquejaren la major part de les cases, exceptat les més apartades, fins a la casa d'en Pera, i hi cremaren set o vuit cases, com és la casa d'en Maresma, d'en Vives de la Cortada, tres germans de casa en Pera que tenien casa cerca la casa d'en Pere, part de la casa d'en Perera, part de la casa d'en Lluís Domènec, i la casa d'en Bosc. Després se n'anaren en Sant Pol a ajuntar-se ab los altres, i després de ser rendit saquejaren les cases, a on hi trobaren molta cosa. Després cremaren totes les cases de dit poble de Sant Pol.»*

El dietari i anotacions de Francesc Gelat i Roure hereu i propietari del Mas Gelat de Santa Sussana, aleshores parròquia de Pineda de Mar, i que en relació als fets de Sant Pol escrivia aquestes notícies colpidores: «*Lo primer lloch que cremaren fou Manresa [agost 1713] i després seguidament moltes altres, que segons dian, foren Muià, Castellarsol, Caldas de Montbull, Sant Ipòlit, Arbúsi, Sant Pol. I lo de Sant Pol fou d'esta manera: que vinguéran los voluntaris i preguéran una poca de guarnició que i avia de castellans i ells s'i féran forts. I al cap de uns vuit dias vingué un gran destacament de castellans i per mar dos galeras i dos o tres fragatas i, ab sinch o sis horas, lo prenguéran [els voluntaris prengueren Sant Pol el 31 de gener i les forces de Felip V el recuperaren el 15 de febrer]. I executaren tant gran rigor, robant tot quan trobaren, i posaren foch que à durat dos o tres dies lo foch, que és estat la més gran llastima del món, que tant solament han quedat deu o dotsa cases senceras, i [a] altres llochs que sols de sentir-ho a dir causa terror.»*

Aquella llarga i dura guerra va acabar de la pitjor manera pels catalans, es van eliminar els organismes representatius que durant segles havien dirigit els camins de Catalunya, i a més s'imposà per la força l'autoritat de Castella, menyspreant en molts de casos la població i ridiculitzant-la com va ser el cas de la veïna població de Sant Pol. És en aquest casos on les paraules de «Sant Pol quina hora és?» no haurien de ser una ofensa pels vilatans que l'escolten, sinó un crit d'heroïtat, la seva gent juntament amb part de les tropes del Coronel Amill van resistir l'investida d'aquella magna i desproporcionada presència bèl·lica. I quin va ser el seu càstig, l'incendi i destrucció de gran part de les cases i habitatges de la vila, obligant-los a sobreviure en improvisats habitatges a la platja.

<sup>1</sup> Antoni Desvalls i de Vergós (Marqués del Poal), nat a la població del Poal al Pla d'Urgell l'any 1666, era un aristòcrata, polític i militar català, partidari de la Casa d'Àustria. L'any 1713 era un dels principals caps militars de la Campanya de Catalunya (1713-1714). A partir de l'11 de febrer del 1714, Antoni Desvalls va ser designat President del Consell de Guerra de Catalunya. El dia 11 de setembre del 1714, va rebre a

Sallent la notícia de la capitulació de Barcelona, i va marxar i participar a la resistència de Cardona. Després de la Capitulació de Cardona el 18 de setembre, juntament amb el seu germà Manuel i d'altres familiars s'embarcaren a la veïna població d'Arenys de Mar cap a Gènova. L'any 1715 es va dirigir a Viena, on l'Arxiduc (convertit ja aleshores en l'emperador Carles IV) que el va rebre amb tots els honors. Antoni Desvalls, entre 1717 i 1718 com a militar de l'exèrcit austriacista va prendre part a la guerra contra els turcs a Hongria. Pels seus mèrits fou elevat a Mariscal de Camp. Va morir l'any 1724 a Viena i va ser enterrat al convent de Sant Francesc.

<sup>2</sup>El Regiment «Sant Raimon de Penyafort» es va formar el 9 de juliol del 1713. Durant el mes de setembre del mateix any 1713, es trobava destacat a Alella i, el 6 d'octubre, part del regiment de Sant Ramon, va trencar el cordó d'encerclament borbònic de Barcelona i va entrar a la capital catalana. La part dels qui no varen aconseguir-ho, es van veure obligats a refugiar-se a les muntanyes. A partir del desembre del 1713 començarien a fer incursions contra els subministraments i proveïments borbònics a les comarques pròximes a Barcelona. Entre el febrer i el setembre del 1714, s'hi van incorporar nous voluntaris i aquesta força es va dedicar a protegir les viles que es revoltaven contra les tropes franceses i castellanques. El regiment restà dissolt el 18 de setembre del 1714 set dies després de la capitulació de Barcelona.

<sup>3</sup>Ermengol Amill i Moliner va néixer a Bonestarre, al Pallars Sobirà l'any 1665. Va cursar estudis a Tarragona, i es va casar amb Rosa Pont d'Agullana, població de l'Alt Empordà en la qual Amill hi va exercir de mestre i va fer de traginer. A partir de 1705 va iniciar la seva carrera militar fins arribar al grau de Coronel. Amb aquest grau va capitanejar un dels regiments de fusellers voluntaris catalans conegut per «Sant Raimón de Penyafort». Era un home dotat d'una gran capacitat d'organització i lideratge, destacant-se per un sistema de guerres irregulars (guerres guerrejades o guerrillas) i tàctiques d'espionatge i contraespionatge. L'any 1714 a les ordres del Marqués del Poal va combatre per gran part de les comarques catalanes, sobretot el Maresme, Osona, Moianès, Lluçanès, els dos Vallès, el Baix Llobregat, el Bages i també va contribuir decisivament en la defensa del setge de Barcelona. Finalment el 18 de setembre del 1714 es va veure obligat a capitular a la ciutat de Cardona. Va ser empresonat i, després d'una promesa de llibertat a canvi d'allistar-se a les tropes espanyoles, va aconseguir escapar-se de la presó de Girona i marxar a França, després va anar a Viena on va continuar com a militar de carrera a les ordres de l'Emperador Carles IV. Com a oficial austriacista va participar en les guerres contra l'imperi Otomà, i va ser empresonat i torturat. L'any 1718 li fou atorgada la governació del Castell de Crotona al regne de Nàpols, on va morir l'any 1732 i va ser enterrat en el monestir dels Mínims de Sant Francesc d'aquella ciutat.

<sup>4</sup> Observant els llibres parroquials de Sant Cebrià de Vallalta, es mostra com pels volts de principis del 1714 hi ha diversos casos de baptismes de fills de santpolencs. Això ens mostra que per refugiar-se del conflicte d'aquells dies, part de la població es va traslladar riera a munt, a la veïna vila de Sant Cebrià. Segurament amb menys episodis i presència de grups militaritzats.

#### **Bibliografia:**

Buidat d'actes del Consell de Canet de Mar 1706-1716. Jordi Soler Moradell, octubre 2014.  
*Malgrat durant la Guerra de Successió. Memòries de Francesc Gelat* - Recull de textos i documents per a la conferència-col·loqui de Jordi Bohigas. 5 octubre 2014.  
 Llibres d'òbits de les poblacions de Canet de Mar, Sant Pol de Mar, Sant Cebrià de Vallalta i Arenys de Mar.  
 Carta d'Ermengol Amill al Consell de Cent de Barcelona, 31 de gener 1714. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, 04/1B.X-126.  
 Informació sobre el regiment de Fusellers de Muntanya núm. 1 Sant Raimon de Penyafort.  
*Memòries de Francesch Bellsollell de la Torre, Arenys de Munt.*